

**Висновок**  
**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів**  
**дисертації Авдєєвої Ольги Юріївни**  
**«Підготовка майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в**  
**учнів у позакласній діяльності»,**  
**поданої на здобуття ступеня доктора філософії**  
**в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка**  
**за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

**Актуальність теми дисертації** зумовлена концептуальними положеннями Закону України «Про освіту» (2017 р.), Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020 р.) щодо всебічного розвитку, творчого мислення, формування ключових компетентностей учнів, здатності до аналізу явищ, оцінювання та переосмислення дійсності з урахуванням життєвих пріоритетів, що обумовлює необхідність формування у них гностичних умінь.

У соціокультурному становленні учнівської молоді чільне місце посідає позакласна діяльність із хімії. Вона дає змогу розв'язати нагальні проблеми, які виникають на сучасному етапі реформування системи освіти, а саме: унеможливити перевантаження навчальної програми з хімії; наблизити хімічну освіту до життєвих потреб людини та органічно поєднати навчальний матеріал, розглянутий на уроці, з повсякденним життям у практичних дослідницьких завданнях; задовольнити пізнавальні інтереси в учнів і надає можливість широкої інтеграції природничих наук, техніки та технологій.

Створення учням належних умов для здійснення позакласної діяльності в закладі загальної середньої освіти та ефективного формування їх гностичних умінь, як важливої складової пізнання оточуючої дійсності, є підґрунтям для оволодіння предметними знаннями, а також предметними і соціальними вміннями (*soft skills*) для реалізації їх життєво необхідних потреб. Зазначене, у свою чергу, потребує модернізації та вдосконалення процесу підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти і спрямування його на формування активної творчої особистості, здатної свідомо, самостійно, цілеспрямовано

навчатися, творчо та креативно мислити, набувати практичних умінь і навичок, професійного розвитку, включення у пізнавальну та дослідницьку діяльність.

Сучасний здобувач вищої освіти має навчитися легко пристосовуватися до швидкоплинних змін у системі освіти, постійно збагачувати і вдосконалювати власні знання та реалізовувати їх у майбутній професійній діяльності, що забезпечить суспільство фахівцями із якісно новим рівнем підготовки, здатними до саморозвитку та здійснення ефективної позакласної діяльності в закладі загальної середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблем підготовки майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності в реальній дійсності дозволив визначити низку суперечностей: між зростаючими потребами суспільства в формуванні гностичних умінь в учнів та недостатньою орієнтацією професійної підготовки майбутнього вчителя хімії на реалізацію зазначеної діяльності; між соціальною потребою в глибокому оволодінні майбутніми вчителями хімії знаннями, вміннями та навичками, спрямованими на формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності, та наявним рівнем їх підготовки до здійснення відповідної діяльності; між сучасною потребою відображення в змісті освітнього процесу закладів вищої освіти аспектів усвідомленого формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності та недостатністю науково-методичного забезпечення.

У контексті розв'язання зазначених суперечностей на основі аналізу наукової та навчально-методичної літератури були виявлені значні наукові напрацювання, зокрема, з проблем: *формування гностичних умінь* (О. Абдуліна, В. Гінецинський, В. Єлманова, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.); *удосконалення практичної підготовки майбутнього вчителя у вищій школі й, зокрема, вчителя хімії* (О. Астахов, Н. Буринська, Л. Величко, С. Вітвицька, О. Вознюк, О. Дубасенюк, О. Грабецький, А. Грабовий, Н. Казакова, О. Максимов, Т. Назарова, І. Новіцька, Н. Сидорчук, О. Ярошенко та ін.); *організації позакласної діяльності учнів з дисциплін природничого циклу:*



географії (І. Душина, С. Кобернік, Г. Понурова), фізики (В. Капустін, Є. Мисечко, К. Нюрджанова, О. Ткаченко, М. Федьович, Г. Моргун), біології (О. Гончар, Н. Грицай, В. Павлович, І. Степанюк), хімії (О. Блажко, А. Грабовий, Т. Іваха, А. Сванідзе), *методики організації та різновидів пізнавальної позакласної діяльності учнів* (В. Андрусенко, І. Веремійчик, А. Глущенко, В. Гриньова, А. Линда, В. Лозова, Н. Ніколаєва, Я. Рожнев, В. Шутяк, І. Міщенко та ін.).

Аналіз науково-педагогічної літератури, нормативних документів свідчить про недостатньо розроблену науково-методичну базу підготовки майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності, фрагментарність окремих матеріалів, висвітлення в них лише загальних положень. Отже, актуальність проблеми дослідження, її недостатня вивченість у педагогіці та методиці хімії, необхідність розв'язання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної теми «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка (державний реєстраційний номер 0110U002274). Тему кандидатської дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 31.10.2017 р.).

**Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів.** Аналіз представленого до захисту наукового дослідження та публікацій свідчить про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів. Структура дисертації ретельно продумана, логічно побудована й складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел і додатків, у яких представлено основний авторський доробок щодо теми дослідження. Враховуючи це, можна констатувати, що достовірність отриманих висновків і обґрунтованість запропонованих рекомендацій

визначається правильно обраними провідними науковими підходами, достатнім використанням наукового та емпіричного матеріалу, методами кількісного та якісного аналізу, математичної статистики (здійснення факторного аналізу, обчислення середнього значення коефіцієнта сформованості гностичних умінь за методикою А. Киверялга, визначення чисельних характеристик рівнів сформованості готовності майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності за методикою А. Наследова, визначення однорідності груп за критерієм Стюдента). Кількість і якість використаних матеріалів, докладність і чіткість їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності дисертаційної роботи.

**Ступінь новизни основних результатів дисертації.** Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації Авдєєвої Ольги Юріївни полягає в тому, що: *вперше* розроблено модель підготовки майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності та поетапну методичку її реалізації; визначено структурні компоненти готовності майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності, її критерії, показники та рівні сформованості; обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів хімії, що забезпечують ефективність набуття готовності майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності; *удосконалено* зміст, форми, методи формування гностичних умінь в учнів та майбутнього вчителя хімії; *уточнено* сутність понять «гностичні вміння учня», «підготовка вчителя», «позакласна діяльність із хімії в закладі загальної середньої освіти», «підготовка майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності»; *подальшого розвитку* набули уявлення про сучасні форми, методи та засоби підготовки майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності.

**Практична цінність результатів дослідження** полягає в експериментальній апробації поетапної методички реалізації авторської моделі підготовки майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів



у позакласній діяльності; у дослідно-експериментальній перевірці стану сформованості готовності вчителів хімії закладів загальної середньої освіти до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності; в оновленні навчально-методичного забезпечення (силабусу, навчальної, робочої програм) та практичній реалізації обов'язкової освітньої компоненти «Позаурочна робота з хімії»; в розробці авторських навчально-методичних посібників для викладання дисципліни (інструктивно-методичних матеріалів до лабораторних занять, методичних рекомендацій до організації самостійної та індивідуальної роботи студентів). Наукові результати і висновки проведеного дослідження можуть бути використані в процесі вдосконалення освітніх програм, навчальних планів, розробки робочих програм, написання посібників і підручників, підготовки вчителів хімії до професійної діяльності.

**Наукові праці, які відображають результати дисертації.** Основні результати дослідження відображено в 36 публікаціях (25 одноосібних), з них – 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні, 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 навчальний посібник, 7 навчально-методичних посібників, 20 статей і доповідей у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій.

**Апробація і впровадження результатів дослідження.** Основні результати дисертаційної роботи було відображено на науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Тенденції розвитку психології та педагогіки» (Київ, 2015, заочна), «Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття» (Харків, 2015, заочна), «Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики» (Одеса, 2016, заочна), «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (Полтава, 2017, заочна), «Професійна підготовка фахівців в умовах неперервної освіти: креативний підхід» (Житомир, 2017, очна), «Scientific achievements of modern society» (Ліверпуль, 2019, заочна), «Теоретичні і методичні засади розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах освітніх змін» (м. Бар, 2020, заочна), «Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя» (Чернівці, 2020, заочна),

«Fundamental and applied research in the modern world» (Бостон, 2020, заочна), «European scientific discussions» (Рим, 2021, заочна); *всеукраїнських*: «Актуальні задачі хімії: дослідження та перспективи» (Житомир, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, очна), «Сучасні тенденції розвитку української науки» (Переяслав-Хмельницький, 2018, заочна), «Сучасні тенденції навчання хімії» (Львів, 2018, заочна), «Педагогічні інновації» (Миколаїв, 2021, заочна); *регіональних*: «Житомирські хімічні читання» (Житомир, 2010, 2016, очна).

**Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення.** Дисертацію написано науковим стилем, чіткою мовою, структура дисертації відповідає логіці здійсненого авторкою дослідження. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Зміст, структура, оформлення і кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167).

**Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності.** Дисертацію перевірено за допомогою веб-ресурсу Unicheck у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Результати перевірки показали наявність 10,0 % запозичень.

**Висновок.** На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, у яких висвітлено основні результати наукового дослідження, а також враховуючи результати фахового семінару (17.11.2021 р., протокол № 5), вважаємо, що:

1. Дисертація Авдєєвої Ольги Юріївни «Підготовка майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності» відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

2. Авдєєвою Ольгою Юріївною за темою дисертаційної роботи опубліковано 36 наукових праць, з них 7 розкривають основний зміст дисертації, відображають наукову новизну отриманих результатів і відповідають вимогам пп. 9,11,12 «Порядку проведення експерименту з



присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167).

3. Дисертація Авдеєвої Ольги Юріївни «Підготовка майбутнього вчителя хімії до формування гностичних умінь в учнів у позакласній діяльності», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167) і рекомендується для подання до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

**Рецензент:**

доктор педагогічних наук, професор,  
професор кафедри професійно-педагогічної,  
спеціальної освіти, андрагогіки та управління  
Житомирського державного університету  
імені Івана Франка

Нінель СИДОРЧУК

**Рецензент:**

кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри професійно-педагогічної,  
спеціальної освіти, андрагогіки та управління  
Житомирського державного університету  
імені Івана Франка

Інеса НОВІЦЬКА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:  
Начальник відділу кадрів Житомирського  
державного університету  
імені Івана ФРАНКА

